

SIMONA KOSTANJŠEK BRGLEZ

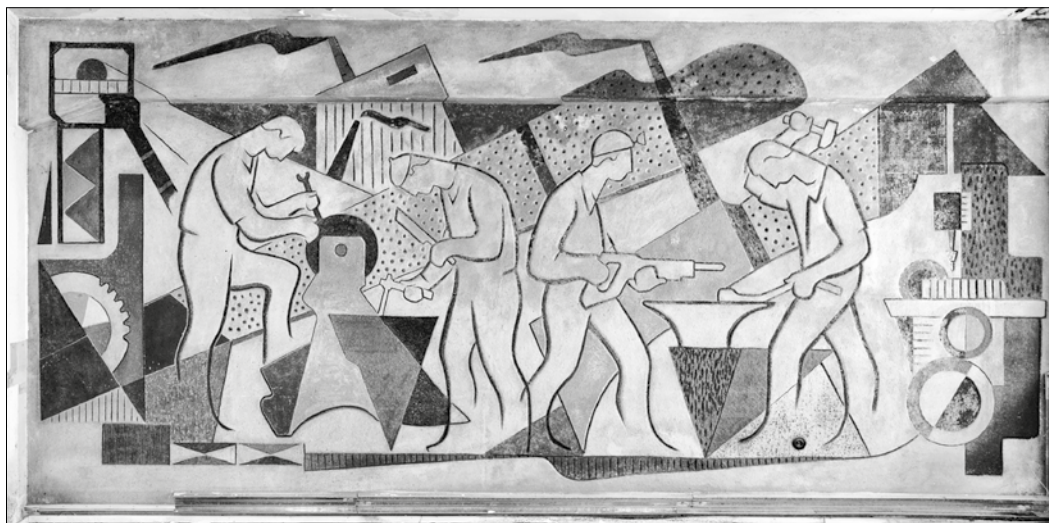
STENSKA SLIKA MARIBORSKEGA UMETNIKA MAKSA KAVČIČA V TRBOVLJAH

V začetku meseca septembra je stekla akcija reševanja stenske slike, ki jo je leta 1953 v poslovni stavbi nekdanje Strojne tovarne Trbovlje izdelal mariborski slikar, restavrator in scenograf Maks Kavčič. Leto 2019, ko obeležujemo 110. obletnico umetnikovega rojstva, si bomo vsekakor zapomnili tudi po hitri, obsežni in uspešni akciji reševanja 18 m² velikega sgraffita, ki bi bil, če nanj ne bi bilo pravočasno opozorjeno, za vedno izgubljen.

Maks Kavčič se je rodil 22. maja 1909 v Zgornjem Porčiču in umrl 18. februarja 1973 v Mariboru. Leta 1937 je diplomiral na Akademiji likovnih umetnosti v Zagrebu, leta 1949 pa je zaključil podiplomski študij na specialki za konservatorstvo in tehnologijo v Pragi.¹ Kavčič, ki je deloval kot profesor na Oddelku za likovno umetnost takratne Pedagoške akademije v Mariboru, velja za enega najvidnejših mariborskih umetnikov 20. stoletja. V štirih desetletjih in pol aktivnega umetniškega udejstvovanja je ustvaril raznolik in obsežen opus. Prevladujejo slike v tehniki olja, gvaša in lavirane risbe, inscenacije za klasični repertoar mariborske in ljubljanske opere, manjši del opusa pa tvorijo stenske slike, izvedene v tehniki sgraffita.² Ob sgraffitu na eni od zasebnih hiš so bila doslej evidentirana dela v prostorih Umetnostne galerije Maribor – UGM (1953; prekrito), v Domu kulture v Rušah (1957) in pred Osnovno šolo Mihe Pinterja Toleda v Velenju (1959). Nabor je zdaj dopolnjen z sgraffitom, ki ga je Kavčič leta 1953 izdelal za Strojno tovarno Trbovlje. Za vse našete stenske slike velja, da so motivno oziroma vsebinsko povezane z namembnostjo stavb in dejavnostjo naročnikov. Tako na primer figuraliko v UGM dopolnjujejo elementi, povezani z umetnostjo (med temi detajl jonskega stebra s kapitelom), v Velenju pa je Kavčič ob figurah vključno s šolarjema upodobil razne učne pripomočke. Tudi sgraffito v Trbovljah opozarja na takratno namembnost Strojne tovarne Trbovlje. Umetnik je namreč upodobil prizor dela v tovarni, v kateri so izdelovali rudarske stroje. Na veliki stenski sliki vidimo na abstrahiranem ozadju v obrisih podane delavce, ki so zaposleni s fizičnimi opravili, in predmetne oblike, v katerih lahko prepoznamo stroje. Vendar pa omenjeno delo v izvedbi in zato tudi v finalnem videzu nekoliko odstopa od zgoraj naštetih. Medtem ko je Kavčič dru-

¹ Gl. Breda ILICH - KLANČNIK, Kavčič, Maks, *Enciklopedija Slovenije*, 5, 1991, str. 30–31 in tam navedeno literaturo.

² Tehnika uničenega oziroma prekritega friza na temo zdravilstva, ki ga je Kavčič izdelal za prostore Mariborske lekarne na Gosposki ulici 29 v Mariboru, ki jih je v sedemdesetih letih 20. stoletja zavzela Mariborska banka, ni znana.

Maks Kavčič: sgraffito v nekdanji poslovni stavbi Strojne tovarne Trbovlje, 1953
(foto: Tine Benedik, arhiv ZVKDS RC)

god na steno nanese osnovni barvni nanos in nato vrezal motive, je v Trbovljah motiv barvno nadgradil tako, da je toniral tudi zgornjo plast. Tako črno in rdečo osnovo, v katero so vpraskani motivi, dopolnjujejo večje površine rumene in modre barve. Glede na omenjeno, sgraffito v Trbovljah izstopa predvsem po barvitosti.

Spomnimo, da je bil objekt z neevidentiranim umetniškim delom v nekdanji tovarni, kot so poročali tudi številni mediji, namenjen rušenju, a je bil postopek rušitve pravočasno ustavljen. Zahvaljujoč hitri odzivnosti Ministrstva za kulturo RS, Občine Trbovlje, ter po zaslugi umetnikove hčerke Metke Kavčič in ekipe restavradorjev Zavoda za varstvo kulturne dediščine ter lastnika objekta in drugih posameznih akterjev, se je sgraffito ohranil. Rušenje je bilo prestavljeno na sredino septembra, v tem izredno kratkem času pa je bilo treba umetnino dokumentirati, ustrezno zaščititi, jo odstraniti in prepeljati na varno. Glavnina del je bila do sredine meseca opravljena. Stvaritev enega najpomembnejših štajerskih ustvarjalcev preteklega stoletja je primerno deponirana in čaka na ustrezno prezentacijo – morda v novem objektu, ki bo zgrajen na mestu porušenega.

Obravnavani primer je za razliko od »primera Vidic«, o katerem smo pisali tudi v prejšnjih številkah *Umetnostne kronike*,³ zgleden in lahko pri ohranjanju (še ne uničenih ali odstranjenih) stenskih slik v javnih in zasebnih stavbah nedvomno služi kot primer dobre prakse.

³ Simona KOSTANJŠEK BRGLEZ, *Brisanje likovne zapuščine Janeza Vidica v Mariboru*, *Umetnostna kronika*, 46, 2015, str. 30–38; Simona KOSTANJŠEK BRGLEZ, *Brutalno uničena stenska slika Janeza Vidica v Mariboru*, *Umetnostna kronika*, 62, 2019, str. 54–59.